

11.04.2025

*“Müasir incəsənət məkanında süni intellekt: problemlər və perspektivlər” Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans
‘Artificial Intelligence In The Space Of Contemporary Art: Problems And Prospects’ International Scientific and
Theoretical Conference*

*«Искусственный интеллект в пространстве современного искусства: проблемы и перспективы»
Международная научно-теоретическая конференция*

UOT 792

DOI: 10.25045/ASUCAAI.2025.20

TEATRDA SÜNİ İNTELLEKTİN ROLU VƏ ƏHƏMİYYƏTİ

Sonaxanım Mikayılova Məmmədağa qızı

Dosent

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti

Bakı, Azərbaycan

sonakhanim.mikayilova@admiu.edu.az

Xülasə

Məqalədə süni intellektin teatr sənətinə təsirindən bəhs edilir. Süni intellektin teatr rejissorlarının tamaşa hazırlığı prosesində rolu, süni intellektin gələcək tamaşaların hazırlanma prosesinə təsiri araşdırma zamanı təhlil ediləcək. Süni intellektin aktyor oyununa təsiri də məqalədə geniş şəkildə araşdırılıb, müqayisəli təhlil ediləcək. Süni intellektin incəsənətdə rolu, onun sənətkarların yaradıcılığına müsbət və mənfi təsiri məqalədə geniş şəkildə araşdırılacaq.

Sonakhanum Mikailova

The Role and Importance of Artificial Intelligence in Theater

Abstract

The article discusses the impact of artificial intelligence on theater art. The role of artificial intelligence in the process of theater directors' preparation of performances, the impact of artificial intelligence on the process of preparing future performances will be analyzed during the research. The impact of artificial intelligence on the acting game will also be extensively investigated in the article and will be comparatively analyzed. The role of artificial intelligence in art, its positive and negative impact on the creativity of artists will be extensively investigated in the article.

Сонаханум Микаилова

Роль и значение искусственного интеллекта в театре

Аннотация

В статье рассматривается влияние искусственного интеллекта на театральное искусство. В ходе исследования будет проанализирована роль искусственного интеллекта в производственном процессе режиссеров театра, влияние искусственного интеллекта на производственный процесс будущих постановок. Влияние искусственного интеллекта на актерское мастерство также широко исследовано в статье и будет сравниваться. В статье будет подробно рассмотрена роль искусственного интеллекта в искусстве, его положительное и отрицательное влияние на творчество художников.

Açar sözlər: teatr, aktyor, rejissor, süni, intellekt, dünya, texnologiya, texnika, əlaqə, dramaturq, yaradıcılıq.

Keywords: theater, actor, director, artificial, intelligence, world, technology, technique, connection, playwright, creativity.

11.04.2025

*“Müasir incəsənət məkanında süni intellekt: problemlər və perspektivlər” Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans
‘Artificial Intelligence In The Space Of Contemporary Art: Problems And Prospects’ International Scientific and
Theoretical Conference*

*«Искусственный интеллект в пространстве современного искусства: проблемы и перспективы»
Международная научно-теоретическая конференция*

Ключевые слова: театр, актер, режиссер, искусственный, интеллект, мир, техника, техника, общение, драматург, творчество.

Teatr sintetik sənət növüdür, buna görə də incəsənət və süni intellektin integrasiyası yaradıcılıq və elmi-texniki tərəqqinin təbii birləşməsi prosesidir, audiovizual və generativ sənət, 3D xəritələmə və interaktiv qurğular klassik əsərin bir mərhələli məkanında birləşir; teatr məkanı isə qarşılıqlı əlaqə və funksiyaların təşkilinin çoxsəviyyəli, mürəkkəb strukturunu saxlayır.

XXI əsrdə texnologiya transferi tendensiyası istehsal prosesində innovasiyanın əsasını qoydu. Bu kontekstdə texnologiya transferi istehsal sənətinin kommersiyalaşdırılmasına kömək edən innovasiya forması kimi şərh olunur, innovasiya isə məkan mühitinin modelləşdirilməsinin, istehsal prosesinin layihələndirilməsinin və idarə olunmasının effektivliyini artıran bədii proseslərə yeni metodların tətbiqi təcrübəsidir.

Zaman keçdikcə sənətdə meyllər dəyişir, yeni adlar yaranır, yeni texnologiyalar istifadə olunur. Bununla belə, rejissor ideyasının bədii tamaşa texnologiyası kimi audiovizallaşdırılması dəyişməz olaraq qalır. Zamanla tapılmış və sınaqdan keçirilmiş ən yaxşılardan öyrənmək ehtiyacı da sabitdir.

Müasir teatr sənəti həm yaradıcı paradigmalarda baş verən dəyişikliklərə, həm də səhnə texnologiyalarının təkamülünə aktiv və operativ reaksiya verən mürəkkəb çoxşaxəli və çoxölçülü prosesdir.

Müasir rejissorluq və səhnəqrafiyada süni intellektin imkanlarından rəssamların eskizlərinin rəqəmsallaşdırılması və tamaşanın texniki sənədləri əsasında keçmiş dövrlərin tamaşalarının yenidən qurulması sistemi kimi fəal şəkildə istifadə olunur.

Elmi-texniki tərəqqi və texnologiyanın teatr sahəsinə transferi tendensiyası müasir səhnələşdirmə prosesinin kompüterləşdirilməsinə, səhnə rəssamının fəaliyyətinin müasirləşməsinə, rejissor sənətinin kommersiyalaşdırılmasına təkan verdi.

Sİ-in teatra integrasiyası təkcə ənənəvi yaradıcılıq anlayışlarına meydan oxumur, həm də insan yaradıcılığını artırır və ruhlandırır. Məsələn, süni intellekt xüsusi mövzular, süjet ideyaları, üslublar və ya bütün skriptlər yaratmaqla dramaturqlara kömək edə bilər.

Süni intellektlə dəstəklənən istiqamət alətləri rejissorlara yaradıcılıqlarını planlaşdırmaq, vizuallaşdırmaq və həyata keçirməkdə kömək edən bir sıra görmə funksiyalar təklif edir. Süni intellekt rejissorlara povest quruluşunu və tematik nüansları anlamağa kömək edir, onlara səhnələşdirmə və vizual hekayələr haqqında qərarları anlamağa kömək edir.

Süni intellekt proqramı rejissorlara aktyorların və rekvizitlərin səhnədə məkan təşkilini planlaşdırmağa kömək edə bilər. Eyni zamanda bu qabiliyyət rejissorun dinamik və cəlbədicə səhnə yaratmaq bacarığını artırır.

Süni intellekt, adətən ağıllı varlıqlara xas olan funksiyaları və vəzifələri yerinə yetirmək üçün bir ağıllı sistemin mülkiyyətidir. Bu, bir növ əvvəllər qazanılmış təcrübə əsasında düşünməyə, ümumiləşdirməyə, öyrənməyə meyli olan yaradıcı qabiliyyətlərin təzahürü də hesab edilə bilər.

Süni intellektin inkişafı, insan fəaliyyətinin intellektual hesab edilən vəzifələrinin aparat və ya proqram təminatının modelləşdirilməsinin həyata keçirildiyi bir elm sahəsi tərəfindən həyata

keçirilir. Süni intellekt tez-tez İT-də bir istiqamətə istinad edir, onun əsas məqsədi kompüter sistemlərindən istifadə edərək ağıllı hərəkətləri və mülahizələri yenidən yaratmaqdır.

Rəqəmsal intellektual sistemlərdən istifadə edən eksperimental teatr tamaşaları kompüterdən əvvəlki dövrdə həyata keçirilən tamaşanın bədii məkanı ilə yeni tamaşaçı arasında əlaqə kimi multimediyadan istifadə imkanını ortaya qoymaq imkanı əldə edir.

Ötən əsrin son dövrlərindən başlayaraq, süni intellekt müasir teatr dünyasını dəyişməyə başlayır. Bu texnoloji inqilab teatr yaratmaq, ifa etmək və təcrübədən keçirmək üçün yeni yollar yaradır. Rəssamlar və texnoloqlar sərhədləri aşmaq üçün birləşirlər. Onlar süni intellektdən sadəcə bir vasitə deyil, yaradıcı tərəfdaş kimi də istifadə edirlər. Bu komanda işi qurulmuş normaları dəyişir, teatrı empatiya, qarşılıqlı əlaqə və uyğunlaşmanın əsas olduğu naməlum sahələri kəşf etməyə sövq edir.

Teatrda Sİ daha mürəkkəb və fərdiləşdirilmiş hekayələri araşdırmağa imkan verir. Əvvəllər rəvayətlər sadə idi, lakin indi onlar tamaşaçı reaksiyalarına və real vaxt dəyişikliklərinə əsasən inkişaf edə bilər. Bu, tamaşaçı təcrübəsini zənginləşdirir və yaradıcılara tamaşaları emosional təsir üçün tənzimləmək üçün çeviklik verir.

Süni intellekt virtual setin yaradılmasına və dizaynına da əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. Rejissorlar səhnəyə çıxmazdan əvvəl fikirlərini vizuallaşdırır, dəyişdirir və mükəmməlləşdirir bilirlər. Rəqəmsal alətlər istehsalı sərfəli və səmərəli edən məhdudiyyətsiz mühit təklif edir.

Bu irəliləyişlərlə birlikdə çətinliklər də gəlir. Rəssamlar yaradıcı nəzarəti saxlamalı və texnologiyaya çox etibar etməməlidirlər. Süni intellekt insan yaradıcılığını əvəz etməməli, əksinə onu gücləndirməlidir.

Teatr innovasiyasında süni intellekt: Yeni rəvayətlərin araşdırılması

Süni intellektin köməyi ilə ssenarinin inkişafı dramaturqlara yeni formatlarla sınaq keçirməyə imkan verir. Təkmil alətlər yaradıcılığı texnologiya ilə birləşdirərək süjetlər və personajlar yaratmağa kömək edir.

Süni intellekt həm də səhnə dizaynında bir yoldaşdır, rejissorlara elementləri vizuallaşdırmaq və uyğunlaşdırmaq üçün resurslar təklif edir. O, teatr istehsalında yeni keyfiyyət standartlarını müəyyən edərək, prosesin səmərəliliyini artırır. Yaradıcılar bu yenilikləri birləşdirərək, şou ilə tamaşaçı arasında əlaqəni dərinləşdirərək emosional aspektlərə diqqət yetirirlər.

Süni intellektin real vaxt rejimində uyğunlaşması tamaşaçıların qarşılıqlı əlaqə səviyyələrini yüksəldir. Alqoritmlər cavabları təhlil edir və işıqları, səsləri və hətta skriptin hissələrini tənzimləyir. Bu, hər bir performansın unikal və təsirli olmasını təmin edir.

Süni intellekt təkcə teatrın inkişafı və təqdimatını yenidən müəyyənləşdirmir, həm də ümumilikdə tamaşa sənətini zənginləşdirir. Hekayə imkanlarını genişləndirməklə, yaradıcıları yaradıcılığı tam araşdırmağa, məzmunu təzə və tamaşaçılar üçün uyğun tutmağa, hər bir sənətçinin bu texnoloji-insan yaradıcılıq qarışığında unikal töhfəsini dəyərləndirməyə təşviq edir.

Süni intellekt (Sİ) transformasiya potensialı ilə insan fəaliyyətinin müxtəlif sahələrinə nüfuz edən müasir cəmiyyətdə əsas gücə çevrilib. Qabaqcıl diaqnostika alətləri ilə səhiyyədə inqilabdan tutmuş maliyyə sistemlərinin optimallaşdırılmasına qədər proqnozlaşdırıcı analitika ilə süni intellektin təsiri dərin və genişdir. Ənənəvi olaraq insan yaradıcılığının qalası kimi baxılan incəsənət

11.04.2025

**“Müasir incəsənət məkanında süni intellekt: problemlər və perspektivlər” Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans
‘Artificial Intelligence In The Space Of Contemporary Art: Problems And Prospects’ International Scientific and
Theoretical Conference**

**«Искусственный интеллект в пространстве современного искусства: проблемы и перспективы»
Международная научно-теоретическая конференция**

və ifadəsi də bu tendensiyadan istisna deyil. Xüsusilə, teatr insan duyğularının nüanslarında dərin kök salmış bir sahə kimi hekayə və canlı performans – Sİ texnologiyaları ilə maraqlı birləşmənin şahididir.

Sİ və teatrın kəsişməsi innovasiya üçün unikal və münbit zəmin təklif edir. Tarixən teatr səhnə işıqlandırması və səs sistemlərinin tətbiqindən tutmuş rəqəmsal proyeksiyaların istifadəsinə qədər bu cür inkişaf edib. Bu gün süni intellekt bu təkamülün önündə dayanır, dramaturgiya və performansını misli görünməmiş şəkildə yenidən müəyyənləşdirməyi vəd edir. Süni intellektin böyük məlumat dəstlərini emal etmək və təhlil etmək, insana bənzər mətn yaratmaq və hətta emosional reaksiyaları simulyasiya etmək qabiliyyəti, teatr təcrübələrini yaratmaq və çatdırmaq üçün yeni imkanlar açır.

Ədəbiyyat siyahısı:

Rus dilində

1. Астафьева Т. В. 2010. Современное театральное искусство как новая форма творческих отношений // Известия Уральского государственного университета. Серия 1. Проблемы образования, науки и культуры. Т. 85. – № 6-1. – С. 161-166.
2. Астафьева Т. В., (2023) Малая Е. А. Инновационная сценография в практической режиссуре Мариинского театра. Материалы научно-практической конференции: Проблемы и перспективы разработки и внедрения передовых технологий, Волгоград. АЭТЕРНА. – С.161-172.
3. Астафьева Т. В. (2009) Технология виртуальных миров в театре // Информатика для устойчивого развития / под ред. М. Б. Игнатьева и М. А. Вуса. СПб.: СПбОНТЗ; Полиграф экспресс. – С. 152-157.
4. Буденная Е. (16.06.2024). Студенты НИТУ МИСИС создали генератор пьес НейроСтаниславский [Электронный ресурс]. – URL: <https://misis.ru/university/news/science/2022-11/8226>

İngilis dilində

5. Abhimanyu U. B. (2014). Artificial intelligence (AI) in playwriting and performance: an analysis. Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR) www.jetir.org